

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

Дипломна робота магістра
з теми: «**ПІДГОТОВКА ДІТЕЙ З ООП ДО НАВЧАННЯ
ЗАСОБАМИ ГРИ**»

Виконала:
магістрантка 2 курсу, SoO2-M21z групи
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Джус Анна Петрівна

Науковий керівник: **Гевчук Н.С.**,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
соціальної педагогіки та соціальної роботи

Рецензент: **Мельник Л.П.**,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціальної педагогіки і
соціальної роботи

ЗМІСТ

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ З ООП ДО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ГРИ.....	8
1.1. Сутність та компоненти готовності дітей до навчання у школі.....	8
1.2. Можливості використання ігрової діяльності з метою підготовки дітей до навчання.....	17
1.3. Психолого-педагогічні особливості підготовки дітей з ООП до навчання у школі засобами гри.....	24
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ З ООП ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ.....	33
2.1. Методика дослідження готовності дітей з ООП до навчання у школі.....	33
2.2. Результати дослідження готовності дітей з ООП до навчання у школі.....	42
2.3. Програма підготовки дітей з ООП до навчання у школі засобами гри.....	65
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	77
ДОДАТКИ.....	84

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

СЗДО – спеціальний заклад дошкільної освіти;

ЗПР – затримка психічного розвитку;

РАС – розлади аутистичного спектру;

ТПМ – тяжкі порушення мовлення.

ВСТУП

Формування готовності дитини до навчання в школі є одним з пріоритетних завдань дошкільного виховання. У роботі з дітьми з особливими освітніми потребами ця проблема є особливо актуальною. Діти з інтелектуальними порушеннями характеризуються зниженим рівнем пізнавальної активності, що обумовлює пасивність у пізнанні оточуючого світу, поверхневність пізнавальних, соціальних інтересів, недорозвиток навчальної мотивації. Як результат у багатьох дітей з ООП відзначається шкільна дезадаптація, для попередження виникнення якої необхідно формувати готовність дітей до навчання. У вітчизняній педагогіці і психології старший дошкільний вік розглядається як перехідний період від однієї провідної діяльності в дошкільному віці – ігрової, до іншої провідної в молодшому шкільному віці – навчально-пізнавальної.

Дитяча гра – це діяльність дитини, в яку вона залучається без примусу і зовнішнього впливу. Під час ігор дитина з ООП отримує не лише задоволення, але й формує здатність активно пізнавати світ, планувати і контролювати свою діяльність. Участь дітей у таких іграх сприяє їх самоствердженню, розвитку наполегливості, прагнення до успіху й різних мотиваційних якостей. Під час ігор удосконалюється мислення, операції планування, прогнозування, пошук альтернативних варіантів вирішення проблеми. А це, як відомо, – важливий чинник успішного навчання в школі. Будучи захопливим заняттям для дітей з ООП, гра є важливим засобом виховання і розвитку та водночас, є ефективним засобом формування готовності дитини до шкільного навчання. Саме це й зумовило вибір теми нашого дослідження: *«Підготовка дітей з ООП до навчання засобами гри»*.

Проблема готовності дитини з ООП до навчання в школі була предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених (А.Богуш, О.Вержиковська, С.Дмитрієва, О.Запорожець, Л.Клочко, О.Кононко, В.Кулганов, В.Липа, О.Новак, І.Олійник, А.Обухівська, К.Прищепа, Г.Суворова, Н.Стадненко, І.Ушакова та ін.).

Необхідність застосування гри для підвищення ефективності навчання дітей зазначається у психологічних і педагогічних дослідженнях (Ш. Амонашвілі, Л. Артемова, Л. Венгер, Р. Жуковська, О. Запорожець, О. Корзакова, О. Леонт'єв, Д. Менджерницька, О. Усова та ін.).

Мета дослідження – дослідити ефективність використання гри як засобу підготовки дітей з ООП до навчання в школі.

Завдання дослідження:

1. Вивчити особливості розвитку дошкільників з ООП, що визначають їх готовність до навчання у школі.

2. Здійснити теоретичний аналіз проблеми формування готовності дошкільників з ООП до навчання у школі засобами гри.

3. Дослідити особливості та рівень готовності дошкільників з ООП до навчання.

4. Розробити та апробувати методику формування готовності до навчання у школі дошкільників з ООП.

5. Визначити ефективність використання розробленої методики.

Об'єкт дослідження – готовність дітей з ООП до навчання у школі.

Предметом дослідження є підготовка дошкільників з ООП до навчання у школі засобами гри.

Методи дослідження:

теоретичні: вивчення, аналіз та узагальнення загальної та спеціальної психолого-педагогічної літератури;

емпіричні: констатувальний експеримент, що містить різні методики для оцінки особливостей та рівня готовності дітей з ООП до навчання у школі, аналіз, систематизація та узагальнення результатів проведеного емпіричного дослідження; формувальний експеримент, що містить програму формування готовності дошкільників з ООП до навчання у школі засобами гри.

статистичні: кількісний та якісний аналіз результатів емпіричного дослідження.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у тому, що:

узагальнено різні підходи до визначення поняття «готовність до навчання у школі»;

розроблено комплексну методику оцінки готовності до навчання у школі у дошкільників з ООП; програму формування готовності дошкільників з ООП до навчання у школі засобами гри.

визначено особливості та рівень готовності дітей з ООП до навчання у школі.

доведено ефективність використання гри як засобу формування готовності дошкільників з ООП до навчання у школі.

Теоретичне значення роботи. Результати теоретичного та емпіричного досліджень особливостей готовності дітей з ООП до навчання у школі є доповненням до психолого-педагогічного вивчення особливостей розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями, розладами спектру аутизму.

Практичне значення роботи. Матеріали дипломної роботи магістра можуть використовуватись студентами при вивченні психології дитини з інтелектуальними порушеннями, психодіагностиці тощо; проходженні психологічної та педагогічної практики; вихователями, психологами закладів дошкільної освіти з інклюзивним та спеціальним навчанням, фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів у процесі психодіагностичної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями, розладами спектру аутизму.

Експериментальною базою проведення дослідження є КЗ "Мізоцька спеціальна школа І-ІІ ступенів" Рівненської обласної ради.

Апробація результатів дослідження. Матеріали дипломної роботи магістра були апробовані на звітній науковій конференції викладачів, докторантів, аспірантів і здобувачів університету за підсумками науково-дослідної діяльності у 2021 році (1-2 березня 2022 року, м. Кам'янець-Подільський).

Результати дослідження представлено у публікації в збірнику наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / За ред. Л.П. Мельник, Т.Л. Опалюк. Вип. 36. Серія: соціально-педагогічна. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В, 2022. 170 с. (Особливості використання дидактичних ігор з дітьми з особливими освітніми потребами).

Дипломна робота магістра складається із вступу, двох розділів, висновку, списку використаних джерел (70 найменувань), додатків. Загальний обсяг дипломної роботи магістра 90 сторінок, з них – 83 сторінки основного тексту.

ВИСНОВКИ

Дослідження готовності дошкільників з особливими освітніми потребами до навчання у школі дозволяє зробити такі висновки:

1. Важливою умовою, що визначає ефективність адаптації дітей до школи та формування мотивації учіння є готовність до навчання, сформованість відповідної потреби. Узагальнення результатів дослідження вчених свідчить, що основними складовими готовності до навчання у школі є інтелектуальна, емоційно-вольова та мотиваційна. Формування такої готовності передбачає комплексний вплив на усі визначені компоненти та обов'язкове урахування індивідуально-психологічних особливостей дітей.

Аналіз літературних джерел також засвідчив своєрідність розвитку дошкільників з особливими освітніми потребами у порівнянні із ровесниками з типовим розвитком, що обумовлено наявністю порушення психофізичного розвитку. Психологічною основою підготовки цих дітей до навчання у школі має бути – вивчення та спеціальна організація гри під час колективної діяльності, індивідуальних та групових занять, прогулянок, виховних заходів та в сім'ї.

Вище описанні особливості розвитку дошкільників з особливими освітніми потребами обумовлюють необхідність організації спеціальної роботи у цьому напрямі.

2. Метою констатувального етапу дослідження було визначення особливостей готовності дошкільників з особливими освітніми до навчання у школі. Для дослідження була розроблена комплексна методика, що передбачала вивчення кожного із компонентів готовності.

Для дослідження інтелектуального компоненту були підібрані такі методи: бесіда на визначення загальної обізнаності, тест Тулуз-П'єрона, методики «Четвертий зайвий», «Складання фігур із розрізаних картинок», «Дошки Сегена», тест «Словниковий запас». Дослідження емоційно-вольового компоненту здійснювалось за допомогою гештальт-тест Бендера

та дитячого апперцептивного тесту. Дослідження мотивації передбачало використання методики «Мотивація навчання».

Результати дослідження за комплексною методикою оцінки готовності дошкільників з особливими освітніми потребами до навчання у школі засвідчили недостатній рівень її сформованості.

Високого рівня за результатами у дітей з інтелектуальними порушеннями практично виявлено не було (0,79%).

Середній рівень готовності до навчання у школі характерний для 43,06% дошкільників з особливими освітніми потребами.

У більшості досліджуваних (56,13%) встановлено низький рівень сформованості інтелектуальної, емоційно-вольової та мотиваційної готовності до навчання у школі. Ці діти не здатні доволі керувати своїми діями. Усі пізнавальні процеси недорозвинені. Самостійне виконання за зразком характеризується значною кількістю помилок. Інструкція експериментатора полегшувала виконання завдання, проте виконання всерівно залишається недосконалим. Словниковий запас є мінімальним, зв'язне мовлення не сформоване, переважають примітивні речення. Ставлення до навчання – байдуже, або негативне. Мотивація навчання не сформована, переважають зовнішні та ігрові мотиви.

Результати дослідження вказують на те, що більшість дітей дошкільного віку з ООП не готові до нової навчальної соціальної ситуації, потребують розробки програми додаткового корекційно-розвиткового втручання спрямованого на формування готовності до навчання у школі.

3. Метою формувального етапу експерименту є розробка програми підготовки дітей з особливими освітніми потребами до навчання у школі засобами гри. Зазначена програма містить спеціально розроблені та адаптовані ігри підготовлені з метою формування готовності до навчання дітей з особливими освітніми потребами у трьох напрямках (відповідно до компонентів готовності): інтелектуальний, емоційно-вольовий та мотиваційний.

Ігри, що увійшли до програми дозволяють ефективно задіяти провідні сфери розвитку дитини: емоційну, мотиваційну, пізнавальну, поведінкову; отримати позитивний адаптаційний ефект; сформувати у дітей бажання відвідувати школу, підвищили особистісну активність вихованців, стабілізували якісні зміни в новій для дитини соціальній ситуації навчання.

Перспективним напрямом дослідження є апробація розробленої програми ігрових засобів підготовки дошкільників з особливими освітніми потребами до навчання у школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми спеціальної психології та педагогіки: зб. наук. праць наук. Херсон : ПП Вишемирський В.С., 2005. 202 с.
2. Адаптація дітей до навчання у школі в діяльності психологічної служби: методичні рекомендації; за наук. ред. В.Г. Панка. Київ : Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2013. 102 с.
3. Атаманчук Н.М. Психологічна готовність дітей з особливими потребами до школи в умовах інклюзивної освіти. Наука і освіта, 2014. №6/СХХІІІ. С.11-16.
4. Барташнікова І.А., Барташніков О.О. Як визначити рівень розумового розвитку дитини? Діагностика готовності дітей до навчання в школі. Тернопіль: Богдан, 1998. 84 с.
5. Богущ А.М. Підготовка дітей до школи у вимірі дошкільної зрілості. Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки, 2015. Вип. 67. С. 158-163.
6. Бугастова І.А. Гра як засіб підготовки дитини до школи. Журнал для батьків: 2001. С. 17.
7. Вержиховська О.М. Психолого-педагогічні основи підготовки розумово відсталих дітей до навчання у школі. Актуальні питання корекційної освіти, 2011. Вип. 2. С. 15-25.
8. Гозак С.В., Філоненко О.О. Особливості функціональної готовності дітей до шкільного навчання. Освітологічний дискурс, 2015. № 3 (11). С. 61-69.
9. Готуємось до школи : розвиваючі ігри та вправи. URL : <https://bilochka31.org.ua/gotuyemos-do-shkoli-rozvivayuchi-igri-ta-vpravi-2/> (дата звернення: 3.03.2022).
10. Готуємо дитину до школи за допомогою рухливих ігор. URL : <https://oplatforma.com.ua/article/2843-gotumo-ditinu-do-shkoli-za-dopomogoyu-ruhlivih-gor> (дата звернення: 3.03.2022).

11. Дмитрієва С., Дмитрієнко О. Діагностика та корекція готовності дитини до навчання у школі як умова підвищення конкурентоздатності шкільного психолога. Конкурентоспроможність в умовах глобалізації: реалії, проблеми та перспективи, 2015. № 5/14. С. 37-42.
12. Главник О.П., Максименко С.Д., Максименко К.С., Готовність дитини до навчання: підручник. Київ : Мікрос-СВС, 2003. 94 с.
13. Дігностика та корекція соціально-психологічної готовності дитини до навчання в школі. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/42976077.pdf>.
14. Долинська Л.В., Скрипченко О.В., Огороднійчук З.В. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. Київ: Просвіта, 2001. 416 с.
15. Євдокимова Н.О., Чеканова О.С., Особливості ігрової діяльності дітей з аутизмом URL: <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v10/i34/13.pdf>
16. Єфімова С.М. Як зробити школу інклюзивною? Досвід проектної діяльності: методичний посібник. Київ: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2012. 152 с.
17. Заброцький М.М. Основи вікової психології: Навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга, 2005. 112 с.
18. Запорожець А.В. Підготовка дітей до школи. Основи дошкільної педагогіки / за редакцією А.В. Запорожця, Г.А. Маркової. Москва, 1990. 257с.
19. Ігри та методики для підготовки до школи. URL: <https://irc.osvita-konotop.gov.ua/igri-ta-metodiki-dlya-pidgotovki-do-shkoli.html>.
20. Ілляшенко Т.Д. Чому їм важко вчитися: діагностика і корекція труднощів у навчанні молодших школярів. Київ: Початкова школа, 2003. 128с.
21. Ілляшенко Т.Д. Інтеграція дітей з освітніми потребами у загальноосвітньому навчальному закладі. Київ : Психолог, 2009. 231 с.
22. Кожемякина Н.І. До питання про шкільну дезадаптацію дітей першого класу: навч. посібник. Київ: Наука і освіта, 2002. 187 с.
23. Ключко Н. Готовність дитини до шкільного навчання: компоненти та критерії. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики

навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : збірник наукових праць Вінницького державного педагогічного університету ім. М.Коцюбинського. Вінниця, 2009. Вип. 21. URL : http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12856/klochko_gotovn_dutun_u_do_navch.pdf?sequence=1 (дата звернення: 3.03.2022).

24. Коваленко О.В. Формування мотиваційної готовності дітей до навчання у школі як проблема. Педагогічна освіта : теорія і практика, 2011. Вип. 7. С. 63-67.

25. Козігора М.А. Психологічна готовність дитини до навчання в школі. Інноваційна педагогіка, 2019. Вип 16. Т. 2. С. 65-68.

26. Колупаєва А.А Організаційно-педагогічні умови інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір : монографія. Київ, 2003. 231 с.

27. Коробейников Г.В. Психофизиологические механизмы умственной деятельности человека. Киев : Український фітосоціологічний центр, 2002. 123 с.

28. Кріпака С.В. Підготовка дитини до школи. Підготовка дітей до школи як педагогічна проблема: матеріали обласної онлайн-конференції. Кропивницький: КЗ «КОППО імені Василя Сухомлинського», 2017. С. 75-80.

29. Крутій В.А. Активізація навчальної діяльності молодших школярів у процесі використання дидактичних ігор : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09; Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 2001. 20 с.

30. Курчатова А. Теоретичні аспекти формування поведінкового компонента готовності старшого дошкільника до навчання в школі. Наукові записки БДПУ. Серія: Педагогічні науки. Бердянськ, 2019. С. 71-79.

31. Лаврентьєва Г.І. Готовність дитини до школи: складові успішного навчання: навч. посібн. Київ : Дошкільне виховання, 2000. С. 3-5.

32. Лещинська К.О. Психомоторна готовність дітей 5-6 років до навчання у школі. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту, 2010. № 11. С. 54-57.

33. Липа В.В. Дослідження комунікативної готовності розумово відсталих дітей до навчання в школі: Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. 221 с.

34. Любарська І.М. Співпраця дошкільного закладу і родини у контексті підготовки дитини до школи: монографія. Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2011. 72 с.

35. Марковська Д.В. Про оптимізацію взаємодії навчального закладу з батьками: Методичні рекомендації. URL : <http://osvitacv.com/index.php/doshkillya>

36. Миронова С.П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: Підручник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний імені Івана Огієнка, 2015. 312 с.

37. Миронова С.П. Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності: підручник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. 260 с.

38. Методичне забезпечення соціалізації дітей з ООП засобами сюжетно-рольової гри URL : <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/5717/%d0%97%d0%94%d0%9e%d0%bc%20%2016%20%d0%a1%d0%92%d0%86%d0%a2%d0%9b%d0%9e%d0%92%d0%90%20%20%d0%ba%d0%b2%d0%b0%d0%bb.%20%d1%80%d0%be%d0%b1..pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

39. Михальська С.А. Особливості комунікативно-особистісного розвитку дитини дошкільного віку. Проблеми сучасної психології. 2016. Вип. 32. С. 305-315.

40. Новак О. Готовність дитини до навчання у школі як основа забезпечення наступності навчання в дошкільних навчальних закладах та

початковій школі. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2013. Вип 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_1_9.

41. Олійник І.В., Ноженко Ю.М. Феномен психологічної готовності дітей до навчання в школі у психолого-педагогічній літературі. URL: <http://ir.duan.edu.ua/bitstream/123456789/2848/1/16.pdf>.

42. Олійник В.Ф., Максименко С.Д. Емоційно-виховний розвиток першокласників : посібник. Київ : Освіта, 1990. 176 с.

43. Пристосування шкільних приміщень до потреб дітей з особливостями психофізичного розвитку: навчально-методичний посібник. Київ, 2007. 128с.

44. Проскура О.В. Психологічна підготовка вчителя до роботи з першокласниками: навч. посіб. для студентів педагогічних факультетів. Київ : Освіта, 1998. 199 с.

45. Павелків Р.В. Вікова психологія : підручник. Київ : Кондор, 2011. 469 с.

46. Пантюк Т.І. Взаємодія сім'ї та дошкільного закладу як чинник підготовки дитини до школи. Педагогічні науки, 2014. Вип. 116. С. 192-197.

47. Проскура О.В. Психологічна підготовка вчителя до роботи з першокласниками. Київ : Основи, 1998. 224 с.

48. Психологічна готовність дитини до шкільного навчання. URL: <https://naurok.com.ua/psihologichna-gotovnist-ditini-doshkilnogonavchannya.html>

49. Психологічна готовність дитини до школи. URL: <https://vseosvita.ua/library/statta-psihologichna-gotovnist-ditini-do-skoli-2390.html>.

50. Рачок О.Л. Методичні рекомендації «Психологічна готовність дитини до навчання в школі». Психологічна служба: науково-методичний ресурс. URL: <http://loippo.edu.ua/psychological-service/naukovo-metodychnyi-resurs/173-metodichni-rekomendatsiji-psikhologichna-gotovnist-ditini-donavchannya-v-shkoli>.

51. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник Київ: Вид-во НПУ ім.. М. П. Драгоманова, 2007. 238 с.

52. Скорич Л.П. Психологічні умови готовності дитини до шкільного навчання. Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць. Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України. Кам'янець-Подільський: К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2009. 399 с.

53. Скуренко С.Л. Психологічна готовність дітей дошкільного віку до шкільного навчання. Підготовка дітей до школи як педагогічна проблема: матеріали обласної онлайн-конференції. Кропивницький: КЗ «КОППО імені Василя Сухомлинського», 2017. С. 21-25.

54. Стадненко Н.М. Психологічна готовність до навчання дітей шестирічного віку: Методика діагностики та корекційно-розвиткові заняття. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2006. 52 с.

55. Стадненко Н.М. Нариси з олігофренопсихології: навч. посібник. Кам'янець-Подільський, 2002. 345 с.

56. Таран О.П. Психологічна готовність дитини до школи. Київ : Шкільний світ, 2010. 128 с.

57. Таран О.П. Теоретико-методологічні засади супроводу готовності дітей до шкільного навчання. Педагогічна освіта: теорія і практика : збірник наукових праць. Київ : КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2009. Вип. 11. Ч. 2. URL : <http://www.psyh.kiev.ua/>

58. Тарапака Н.В., Кашуба Л.В. Інклюзія в дошкільлі: розвиток дітей із психофізичними вадами в умовах реалізації базового компонента дошкільної освіти : навчально-методичний посібник. Кіровоград, 2013 140 с.

59. Тарапака Н., Мартін А. Психолого-педагогічна готовність дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки, 2013. С. 337-347.

60. Тарасун В. Морфофункціональна готовність дітей з особливостями у розвитку до шкільного навчання: діагностика і формування: монографія. Київ : Видавництво Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, 2008. 294 с.

61. Томчук С.М. Теоретичний аналіз проблем адаптації дітей з особливими потребами до навчання у школі: 36. наукових праць. Київ: Університет «Україна», 2004. 448 с.

62. Трикоз С.В., Блеч Г.О. Дитина з порушеннями інтелектуального розвитку. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 40 с.

63. Ушакова І.М. Вікова психологія: курс лекцій. Харків: НУЦЗУ, 2016. 123 с.

64. Хом'як О.А., Алексеева О.П. Формування рівня психологічної готовності дитини до навчання в умовах реалізації концепції нової української школи. Наукове мислення. URL: <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/55-dvadtsyat-p-yata-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/638-formuvannya-rivnya-psikhologichnoji-gotovnosti-ditini-do-navchannya-v-umovakh-realizatsiji-kontseptsiji-novoji-ukrajinskoji-shkoli>

65. Чагарна С.Є. Діагностика психологічної готовності до шкільного навчання дітей із особливими потребами. Психологічні перспективи. Вип. 25, 2015. С. 291-301.

66. Черепаня Н.І. Реалізація принципу наступності дошкільної та початкової освіти. Педагогічний альманах. Херсон : РІПО. Вип. 9, 2011. С. 68-74.

67. Черепаня Н.І. Організаційно-педагогічні умови підготовки дітей до школи: дисертація на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. зі спеціальності 13.00.08. Херсон, 2006. 201 с.

68. Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посібник. Вид. 2-ге, доп. Київ : Академвидав, 2006. 560 с.

69. Шибецька В., Кравець Н. Формування ігрової діяльності у розумово відсталих дошкільників. Молодий вчений. 2015. № 2 (17). С. 333-336.

70. Як сформувати навички гри у дітей з ООП. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-sformuvaty-navychky-gry-v-ditej-z-ooop/>